

Asia: SMDno-2015-1509; SM047:00/2015

Ehdotus siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi; työryhmän mietintö 8/2017

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pyydettyinä lausuntona Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää seuraavaa:

Poliisilain 5 a luku 43 §

Valtakunnansyyttäjänvirasto huomauttaa, että esitutinnan aloittamisesta päättää syyttäjä silloin, kun 1) kyseessä on ulkomailla tehdyksi epäilty rikos, ja sen tutkiminen Suomessa edellyttää valtakunnansyyttäjän syytemääräystä (esitutkintalain 3 luku 8 §), ja 2) pääsääntöisesti myös silloin, kun poliisimiehen epäillään tehneen rikoksen (esitutkintalain 2 luku 4 §). Esitutkintalain 2 luvun 1 §:n mukaan syyttäjä ei ole esitutkintaviranomainen.

Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä on epätarkoituksenmukaista, että edellä mainitut rikosepäilyt ilmoitettaisiin ensin esitutkintaviranomaiselle, joka sitten siirtäisi asiat syyttäjän harkintaan. Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää tämän vuoksi, että ilmaisu 'esitutkintaviranomainen' korvattaisiin esimerkiksi ilmaisulla 'esitutinnan toimittamisesta päättävä viranomainen', jolloin ilmoitus voitaisiin tehdä suoraan syyttäjälle.

Poliisin korostettu julkisen luotettavuuden ja uskottavuuden vaatimus edellyttää Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä lisäksi sitä, että tiedustelutoiminnassa havaitut poliisimiehiä koskevat rikosepäilyt olisi aina ilmoitettava syyttäjälle riippumatta siitä, mikä mahdollisen rikoksen rangaistusasteikko tai nimike on. Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää, että ehdotettavan lainkohdan sisältöä korjattaisiin tämän mukaisesti.

Poliisilain 5 a luku 45 § ja 56 §

Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä on tärkeää, että tiedustelun valvontaviranomainen pystyy valvomaan tiedustelutoimintaa mahdollisimman tehokkaasti. Sen lisäksi, että tuomioistuimen myöntämistä luvista tulisi ilmoittaa tiedustelun valvontaviranomaiselle, pitäisi ilmoitus Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä tehdä myös silloin, kun tuomioistuin ei myönnä lupaa sen jälkeen, kun tiedustelumenetelmän käytöstä on jo tehty kiireellinen päätös (esim. televalvonta). Tällaisessa tapauksessa kiireellinen päätös on siis ilmeisesti virheellinen, ja tiedustelutoiminta on sen perusteella aloitettu. Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää, että myös tällaisesta tuomioistuimen antamasta kielteisestä päätöksestä olisi velvollisuus ilmoittaa tiedustelun valvontaviranomaiselle.

Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä olisi tarkoituksenmukaista, että ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista päätöksistä ilmoitaisi valvontaviranomaiselle aina tuomioistuin itse. Näin välttyttäisiin siltä, että suojelupoliisin pitäisi ilmoittaa omasta virheellisestä menettelystään.

Kiiretilanteessa saadun tiedon hävittämisestä eräissä tapauksissa säädettäisiin ehdotettavan lain 5 a luvun 45 §:ssä. Mikäli myös tuomioistuimen antamasta kielteisestä päätöksestä pitäisi edellä esitetyn mukaisesti ilmoittaa tiedustelun valvontaviranomaiselle, voisi tiedusteluvaltuutettu myös näissä tapauksissa tutkia menettelyn lainmukaisuuden ja esimerkiksi ilmoittaa asian esitutkintaan. Jatkokäsittelyn kannalta olisi silloin tärkeää, että tietoja ei tuomioistuimen päätöksen jälkeen hävitettäisi. Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää, että kiiretilanteessa saatua tietoa ei näissä tapauksissa hävitettäisi.

Laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa 9 § ja 24 §

Valtakunnansyyttäjänvirasto viittaa soveltuvin osin edellä lausumaansa koskien ehdotettavan poliisilain 5 a luvun 45 ja 56 §:iä. Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää, että ilmoitusvelvollisuutta tiedustelun valvontaviranomaiselle laajennettaisiin, ja että ilmoittamisesta huolehtisi tuomioistuin. Kiiretilanteessa saatua tietoa ei myöskään tulisi lakiehdotuksen 9 §:n mukaisesti hävittää, jotta laillisuusvalvonta tai esitutkinta ei vaarantuisi.

Laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa 10 §

Puolustusvoimien tiedustelulaitos toimisi tietoliikennetiedustelun teknisenä toteuttajana suojelupoliisin toimeksiannosta, ja siten puuttuisi toiminnallaan viestinnän luottamuksellisuuteen. Puolustusvoimat käyttäisi siis tosiasiallisesti poliisin toimivaltakeinoa siviilitiedustelussa. Koska kyse ei ole rikostorjunnasta, ei toimintaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa

annetun lain (255/2014) 1 § ja 2 §:n nojalla sovellettaisi tätä lakia, poliisilakia, esitutkintalakia eikä pakkokeinolakia. Ehdotettavaa sotilastiedustelua koskevaa lakia taas sovellettaisiin vain sotilastiedusteluun. Puolustusvoimien toimintaa siviilitiedustelussa ei siten olisi säännelty, eivätkä esimerkiksi poliisilain 1 luvussa tarkoitetut oikeusturvatakeet tulisi noudatettaviksi, vaikka kyseessä ovat perusoikeuksien kannalta erityisen arkaluontoiset asiat.

Jos puolustusvoimien tiedustelutoiminnassa tehtäisiin rikos, olisi kyseessä yleensä sotilasoikeudenkäyntiasia, jonka tutkinnasta päättäminen kuuluu epäillyn sotilaan kurinpitoesimiehelle. Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa, että kurinpitoesimies voi myös itse olla osallinen suojelupoliisin toimeksiannosta suoritettavissa toimenpiteissä. Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää rikosvastuun toteuttamisen puolueettomuuden ja uskottavuuden kannalta arveluttavana sitä, että esitutkinnan aloittamisesta päättäisi tietoliikennetiedustelun tekniseen toteuttamiseen mahdollisesti jollain tavoin itsekin osallistunut taikka sen toteuttamisen laillisuudesta esimiehenä vastannut henkilö.

Syyttäjän toiminnan yksikön päällikkö,

valtiosyyttäjä

Jukka Rappe

Valtiosyyttäjä

Anssi Hiivala

Hiivala Anssi

Valtakunnansyyttäjänvirasto - Syyttäjän toiminnan yksikkö